

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODKOMISJA PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO
MAJĄTKOWEGO.

ZESZYT 2.

PROJEKT PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO MAJĄTKOWEGO

UCHWALONY W PIERWSZYM CZYTANIU
PRZEZ PODKOMISJĘ PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO MAJĄTKOWEGO
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

W A R S Z A W A — 1937.

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODKOMISJA PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO
MAJĄTKOWEGO.

ZESZYT 2.

PROJEKT PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO MAJĄTKOWEGO

UCHWALONY W PIERWSZYM CZYTANIU
PRZEZ PODKOMISJĘ PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO MAJĄTKOWEGO
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

W A R S Z A W A — 1937.

325560

Drukarnia Państwowa nr 94430. 10.XI.37. 2000.

2005 - D. 6:1/2

Podkomisja prawa małżeńskiego majątkowego rozpoczęła pracę 16 stycznia 1934 w składzie następującym: przewodniczący — prezydent Komisji Bolesław Pohorecki, referent — prof. Karol Lutostański, członkowie — sędzia S. N. Włodzimierz Dbałowski, adw. Henryk Konic, sędzia S. N. Bronisław Stelmachowski. Z końcem czerwca 1934 skład powyższy uległ zmianie wskutek zgonu adw. Henryka Konica oraz powołania nowych członków — prof. Ignacego Łyskowskiego i adw. Józefa Skąpskiego. W pierwszym składzie podkomisja odbyła 3 posiedzenia, w drugim — 89, czyli ogółem 92.

Podkomisja rozważyła trzy projekty, przedstawione jej kolejno przez referenta. *)

Pierwszy z nich ograniczał się do opracowania rządu powszechnego. Opierał się na zasadach następujących:

Każdy z małżonków zachowuje w ciągu małżeństwa własność zarówno swego majątku osobistego, jak i dorobkowego; z chwilą ustania małżeństwa majątek dorobkowy małżonków ulega podziałowi między nich w równych częściach. Do ważniejszych czynności każdy z małżonków potrzebuje zgody współmałżonka lub, gdyby jej nie otrzymał, zezwolenia sądu. Małżonek zarządza swym majątkiem; jeżeli zarządza również

*) Por. Sprawozdanie Prezydenta Komisji Kodyfikacyjnej za czas od 1 czerwca 1934 do 31 marca 1937, wydawn. „Komisja Kodyfikacyjna”, dz. og., zesz. 17, og. zb. Nr 90, str. 8 i nast.

majątkiem współmałżonka, uważany jest za pełnomocnika i obowiązany jest do zdawania rachunku. Celem dokonania działów wyodrębnia się najpierw z całego majątku małżonka jego majątek osobisty, a czysta masa majątków dorobkowych małżonków dzieli się między nimi po połowie. Małżonek może nie przyjąć udziału, który nań przypada. Małżonek pozostały przy życiu ma wybór przedmiotów. Jeżeli udział małżonka jest małej wartości, może on zatrzymać najniezbędniejsze urządzenie domowe oraz konieczne do prowadzenia zawodu narzędzia pracy, chociażby przez to część należna innym spadkobiercom ulec miała zmniejszeniu.

W *drugim* projekcie zostały rozwinięte obok rządu powszechnego rządu na oświadczeniu woli stron oparte, rząd przymusowy oraz instytucje majątku zapasowego i księgi rządów majątkowych.

Projekt ten*) stanowił próbę oparcia rządu powszechnego na zasadzie wspólności dorobku, realizowanej w pełni już podczas trwania związku małżeńskiego, nie zaś dopiero po ustaniu małżeństwa, jak to czynił projekt pierwszy. W związku z tym wprowadzono przepisy o zarządzie majątkiem wspólnym (dorobkowym) oraz o odpowiedzialności każdego z małżonków już to z majątku osobistego, już to ze wspólnego. Według projektu każdy z małżonków ma w granicach t. zw. prostego zarządu prawo zarządzania majątkiem wspólnym, który znajduje się w jego osobistym posiadaniu lub w posiadaniu łącznym z drugim małżonkiem. Czynności, przekraczające zakres prostego zarządu, wymagają do swej ważności zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu. W niektórych przypadkach można sądownie odebrać małżonkowi prawo zarządu majątkiem wspólnym.

Jako rządy ustanawiane z woli małżonków, projekt przewidywał rządy: rozdzielności, podziału dorobku, wyłączności oraz wspólności.

*) Ogłoszony drukiem w wydawn. „Komisja Kodyfikacyjna”, podkomisja prawa maj. małż. zesz. 1, og. zb. Nr 83.

Trzeci projekt stanowił częściowy powrót do zasad pierwszego, o ile chodzi o rząd powszechny. Rządy ustanawiane z woli stron zostały oparte na przepisach projektu drugiego z tą wszakże odmianą, że szerzej rozbudowano rząd wspólności.

Ten trzeci projekt stał się podstawą projektu, przyjętego w poniższym brzmieniu przez podkomisję w pierwszym czytaniu.

Ze względu na łączność przepisów projektu prawa małżeńskiego majątkowego z niektórymi przepisami projektu prawa małżeńskiego osobowego, zwłaszcza w zakresie obowiązków, wynikających z małżeństwa, zostają tu dla lepszej orientacji umieszczone odpowiednie artykuły projektu uchwalonego przez Komisję Kodyfikacyjną w dniu 28 maja 1929.

W Y C I A G

Z PROJEKTU PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO OSOBOWEGO.*)

.....
.....

Art. 31. Małżonkowie obowiązani są do wspólnego pożycia, wierności, pomocy i współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli.

Art. 32. Każdy z małżonków obowiązany jest przyczyniać się, wedle swej możliwości, do ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny.

Na te ciężary składa się utrzymanie wspólnego gospodarstwa, wychowanie dzieci oraz zaspokojenie osobistych potrzeb każdego z małżonków.

Art. 34. Jeżeli małżonkowie nie umówili się inaczej, żona zarządza sama gospodarstwem domowym.

Art. 35. Małżonkowie odpowiadają solidarnie za zobowiązania zaciągnięte przez każdego z nich w zwykłych sprawach wspólnego gospodarstwa oraz wychowania dzieci.

Art. 36. Każdy z małżonków może wystąpić do sądu o pozbawienie drugiego małżonka prawa samodzielnego zaciągania zobowiązań imieniem obojga małżonków.

W razie zmiany stosunków, to ograniczenie praw może być zniesione przez sąd na wniosek każdego z małżonków.

Art. 37. W razie czasowej nieobecności lub choroby małżonka, nie mającego pełnomocnika, drugi małżonek może go zastępować w sprawach niecierpiących zwłoki, w szczególności może pobierać przypadające dlań dochody.

*) Wydawn. „Komisja Kodyfikacyjna”, Podsekcja I prawa cywilnego, tom I, zesz. 4, og. zb. Nr 63.

Art. 38. Jeżeli jeden z małżonków jest pozbawiony zdolności do działań prawnych lub w niej ograniczony, drugi staje się jego zastępcą prawnym, o ile sąd inaczej nie postanowi.

Art. 39. Przez zawarcie małżeństwa żaden z małżonków nie zostaje ograniczony w swej zdolności do działań prawnych.

Art. 41. Małżonkowie mają równe prawa i obowiązki wobec dzieci.

Art. 44. Jeżeli jeden z małżonków zaniedbuje swych obowiązków utrzymania rodziny, drugi może wystąpić do sądu, aby nakazał dłużnikowi tamtego współmałżonka wypłacanie należności czy to częściowo, czy w całości, do rąk żądającego.

Jeżeli dłużnik wiedział o nakazie sądu, zapłata wbrew nakazowi dokonana nie zwalnia dłużnika od uiszczenia do rąk małżonka, przez sąd wskazanego.

Art. 45. Przez czas trwania małżeństwa ulega zawieszeniu bieg przedawnienia wzajemnych roszczeń małżonków.

Art. 46. Małżonek nie może przez czas trwania małżeństwa ściągać środkami przymusowymi swych należności od drugiego małżonka, chyba, że obcy wierzyciel zastosował do niego takie środki, albo że chodzi o przeprowadzenie ustawowej lub sądowej rozdzielności majątkowej lub o należność, przyznaną drugiemu małżonkowi na utrzymanie rodziny.

Art. 49.

Małżonek, który zawarł w dobrej wierze małżeństwo, następnie unieważnione, uważany jest na równi z małżonkiem rozłączonym, uznany za niewinnego.

Art. 64. Z chwilą uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozłączenie ustają dotychczasowe wzajemne prawa i obowiązki małżonków. Ustają również: ustawowe prawo spadkobrania małżonka pozostałego przy życiu oraz korzyści, wynikające dla małżonków z majątkowej umowy małżeńskiej lub z rozporządzeń na wypadek śmierci, sporządzonych przed rozłączeniem.

Bez względu na majątkową umowę małżeńską, każdy z małżonków odbiera swój własny majątek, a zyski i straty, jakieby się przy podziale ich wspólnego majątku okazały, ulegają podziałowi w stosunku do części każdego z małżonków.

Art. 65. Jeżeli małżonkowie, odstępując od rozłączenia, nie zawarli nowej majątkowej umowy małżeńskiej, podlegać będą ustawowemu ustrojowi majątkowemu.

Art. 66. Sąd w wyroku orzekającym rozłączenie może od małżonka winnego przyznać niewinnemu, na jego żądanie, stosowne zadośćuczynienie z tytułu szkody, spowodowanej przez rozłączenie, przez utratę ko-

rzyści, majątkową umową małżeńską przewidzianych, lub przez czyny, które posłużyły za podstawę do tego rozłączenia.

Zadośćuczynienie obejmuje również krzywdę moralną.

Art. 67. Sąd, na żądanie rozłączonego małżonka niewinnego, który nie może odpowiednio utrzymać się własnymi siłami, przyzna mu środki utrzymania od drugiego współmałżonka, chociażby także niewinnego, uwzględniając jego stan majątkowy.

W przypadkach wyjątkowych sąd może przyznać pomoc w utrzymaniu również małżonkowi winnemu, zwłaszcza, gdy winnymi rozłączenia są oboje małżonkowie.

Art. 72. Sąd, orzekając rozłączenie, po rozważeniu wniosku małżonków:

b) ustali udział każdego z rodziców w ciężarach utrzymania i wychowania dziecka;

Art. 74. Układy, dotyczące wzajemnych stosunków małżonków na przypadek rozłączenia oraz praw i obowiązków, wpływających z ich stosunku do dziecka, mają moc, o ile zostały zatwierdzone w wyroku orzekającym rozłączenie.

Art. 78.
rozwód pociąga za sobą te same skutki cywilne, co rozłączenie.
.

P R O J E K T
PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO MAJĄTKOWEGO.

TYTUŁ I.

R Z A D P O W S Z E C H N Y.

DZIAŁ I.

ZASADY OGÓLNE.

Art. 1. Stosunki majątkowe małżonków podlegają rządowi powszechnemu, jeżeli małżonkowie nie poddali ich rządowi odmiennemu, albo jeżeli z mocy samego prawa lub na skutek orzeczenia sądu nie podlegają one rządowi przymusowemu.

Art. 2. § 1. Każdy z małżonków zachowuje własność swego majątku osobistego i dorobkowego; może nim rozrządzać i zarządzać, o ile prawo niniejsze nie stanowi w tym względzie ograniczeń.

§ 2. Dorobek obojga małżonków, jaki się po ustaniu rządu powszechnego okaże, stanowi ich wspólną własność w równych częściach.

§ 3. Udział, jaki małżonkowi przypada z dorobku, nie wpływa na prawa spadkowe małżonka po współmałżonku.

§ 4. Nie można rozporządzać udziałem w dorobku ani zajmować tego udziału, dopóki trwa rząd powszechny.

Art. 3. Stanowi majątek osobisty małżonka:

1) majątek, jaki małżonek miał w chwili wejścia w życie rządu powszechnego;

2) majątek, jaki małżonek otrzymał podczas trwania tego rządu przez spadek, zapis lub darowiznę;

3) majątek nabyty w zamian dotychczasowego majątku osobistego;

4) przyrost wartości majątku osobistego;

5) narzędzia osobistej pracy oraz przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna, bez względu na ich pochodzenie;

6) prawa osobiste małżonka, jako to: prawo autorskie, prawo wynalazcy, prawa na wzorach użytkowych i zdobniczych, prawa alimentarne, prawa służące z tytułu naprawienia doznanej osobistej szkody;

7) majątek z mocy ustawy niezbywalny.

Art. 4. § 1. Majątek nie stanowiący majątku osobistego jest dorobkowym.

§ 2. Stanowi w szczególności majątek dorobkowy małżonka:

1) dochód z jego majątku osobistego oraz dorobkowego przypadły w czasie trwania rządu powszechnego;

2) dochód przypadły w tym czasie z własnej pracy i staranności małżonka;

3) majątek nabyty w tym czasie losem;

4) majątek nabyty w zamian dotychczasowego majątku dorobkowego.

Art. 5. W razie wątpliwości majątek uznaje się za dorobkowy.

DZIAŁ II.

DOWÓD WŁASNOŚCI.

Art. 6. Jeżeli małżonkowie sporządzili łącznie wykaz majątku ruchomego jednego z nich lub ich obojga, uważa się

w stosunkach między małżonkami, że osoba właściciela została w wykazie prawidłowo ustalona.

Art. 7. Wykaz, sporządzony przed zawarciem małżeństwa, stwarza wobec wierzycieli małżonków domniemanie co do osoby właściciela; także domniemanie stwarza wykaz, w czasie małżeństwa sporządzony, jednak nie później, jak na rok przed wszczęciem sporu co do osoby właściciela majątku lub przed wytoczeniem sprawy, w której toku spór ten powstał, a w przypadku wszczęcia postępowania układowego lub upadłościowego — na dwa lata przed złożeniem wniosku o to postępowanie.

Art. 8. § 1. Małżonek może żądać od współmałżonka, aby uczestniczył w sporządzeniu wykazu, a jeżeli zaszły istotne zmiany w stanie wykazanego majątku — w uzupełnieniu wykazu.

§ 2. Małżonek może także żądać, aby ustalenie stanu przedmiotów oraz ich ocena były dokonane na jego koszt przez biegłego.

Art. 9. § 1. Stan przedmiotu lub jego ocena, ustalone w wykazie, stanowią podstawę do wzajemnych rozrachunków między małżonkami w razie braku przedmiotu lub zmniejszenia się jego wartości, jeżeli współmałżonek ponosi za nie odpowiedzialność.

§ 2. Jeżeli jednak małżonek w czasie trwania rządu powszechnego zbył w dobrej wierze przedmiot, należący do współmałżonka, w cenie niższej, cena osiągnięta będzie wiążącą dla obojga małżonków.

Art. 10. § 1. Wykaz majątku sporządza się w akcie urzędowym lub w akcie prywatnym należycie uwierzytelnionym.

§ 2. Jeżeli wykaz sporządzono przed zawarciem małżeństwa, uwierzytelnienia może dokonać urzędnik stanu cywilnego, który sporządza akt małżeństwa.

§ 3. Każdy z małżonków ponosi koszt wykazu w stosunku, w jakim opis jego majątku wpłynął na wysokość tego kosztu.

Art. 11. § 1. Domniemywa się:

1) że kosztowności osobistego użytku małżonka, bez względu na osobę nabywcy, stanowią własność osobistą tego małżonka;

2) że przedmioty wspólnego użytku, jak meble stołowe lub gościnne, bielizna i naczynia stołowe, nie opatrzone znakiem osobistym lub rodzinnym jednego z małżonków, stanowią, bez względu na to, kto je nabył, współwłasność małżonków w równych częściach.

§ 2. Wystawienie rachunku nabycia na jednego z małżonków nie stanowi samo przez się dowodu własności, obalającego domniemanie powyższe.

DZIAŁ III.

ZARZĄD I ROZRZĄDZANIE MAJĄTKIEM.

Art. 12. Małżonek obowiązany jest zarządzać swym majątkiem w interesie rodziny; w szczególności, po pokryciu kosztów zarządu oraz ciężarów publicznych i prywatnych tego majątku, powinien zaspokoić przede wszystkim przypadające nań ciężary utrzymania rodziny.

Art. 13. Małżonek może żądać sądownie ustalenia wysokości udziału każdego z małżonków w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny.

Art. 14. Jeżeli okoliczności nie wymagają innego urządzenia stosunków, należy udział w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny wpłacać do rąk małżonka, który zazwyczaj zajmuje się zaspokajaniem tych potrzeb w danym zakresie.

Art. 15. Małżonkowie powinni udzielać sobie wyjaśnień o stanie swego majątku oraz porozumiewać się przed dokonaniem ważniejszej czynności zarządu.

Art. 16. § 1. Małżonek nie może bez zgody współmałżonka na piśmie wyrażonej:

- 1) zbywać ani obciążać nieruchomości;
- 2) czynić darowizn, chyba że chodzi o zwyczajowe podarki;

3) wypuszczać nieruchomości w najem lub w dzierżawę na czas powyżej lat dziesięciu.

§ 2. Ograniczenia, przewidziane w artykule niniejszym, będą na wniosek małżonka ujawnione w księdze wieczystej na podstawie aktu małżeństwa; zgoda współmałżonka nie jest potrzebna.

Art. 17. § 1. Jeżeli współmałżonek odmawia zgody albo też nie ma możliwości oświadczenia swej woli, sąd zezwoli małżonkowi na daną czynność, skoro uzna, że względ na dobro rodziny lub na bezpieczeństwo przyszłego udziału współmałżonka w dorobku nie stoi temu na przeszkodzie.

§ 2. Sąd może uzależnić udzielenie zezwolenia od dostatecznego zabezpieczenia praw współmałżonka.

Art. 18. Małżonek nie może bez zgody współmałżonka zbyć ani oddać w zastaw przedmiotu pierwszej potrzeby, przeznaczonego do wspólnego użytku małżonków lub do użytku ich dziecka, albo przedmiotu, stanowiącego narzędzie pracy współmałżonka lub dziecka.

Art. 19. Małżonek, będący przedstawicielem ustawowym współmałżonka, nie jest obowiązany do uzyskiwania zezwolenia sądu w przypadkach powyżej wymienionych.

Art. 20. § 1. Jeżeli czynności prawnej, która wymaga zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, dokonano bez tej zgody lub bez tego zezwolenia, małżonek w swych prawach pominieć może w ciągu trzech miesięcy od dowiedzenia się o dokonanej czynności, a najpóźniej w rok od jej dokonania, żądać jej unieważnienia.

§ 2. Nie można żądać unieważnienia czynności prawnej pod tytułem odpłatnym, jeżeli nabywca działał w dobrej wierze co do tego, że zgoda nie była potrzebna, albo że została dana należycie.

Art. 21. Małżonka, który bez wyraźnego pełnomocnictwa zarządza majątkiem współmałżonka, uważa się na równi z pełnomocnikiem ogólnym, na piśmie ustanowionym; powinien on zdawać rachunek z zarządu, przy czym jednak obowiązek ten ustaje co do okresu powyżej trzech ostatnich miesięcy, a w ra-

zie odebrania małżonkowi zarządu — co do okresu powyżej roku ostatniego.

Art. 22. Małżonek, który wbrew woli współmałżonka wykonywa zarząd jego majątkiem, nie ma prawa do zwrotu wydatków, nadto odpowiada za wszelką stąd wynikłą szkodę.

Art. 23. Małżonek nie może zrzec się prawa odebrania współmałżonkowi zarządu lub odwołania pełnomocnictwa udzielonego mu do tego zarządu.

Art. 24. Małżonek, któremu ogłoszono upadłość, traci z tą chwilą zarząd majątkiem współmałżonka.

Art. 25. Jeżeli małżonek otrzymał zapis lub darowiznę pod warunkiem, że zarząd nimi będzie należał do jego współmałżonka, a ten nie wykonywa zarządu prawidłowo, obdarowany może żądać odpowiedniego zabezpieczenia; w braku takiego zabezpieczenia może żądać odjęcia zarządu współmałżonkowi, przez co nie utracą otrzymanej szkodliwości.

Art. 26. W razie zajęcia przez wierzyciela małżonka przedmiotów wspólnego użytku, co do których istnieje domniemanie, że są współwłasnością małżonków, o ile są to przedmioty nie dające się podzielić bez poważniejszej zmiany wartości, drugi małżonek ma prawo wskazać, które z nich zachowuje w naturze na poczet swego udziału; brakującą część udziału otrzymuje ze sprzedaży zajętych przedmiotów, które wówczas sprzedaje się w całości.

DZIAŁ IV.

PODZIAŁ DOROBKU.

Art. 27. Z chwilą ustania rządu powszechnego ustala się dorobek małżonków przy uwzględnieniu postanowień poniższych.

Art. 28. § 1. Należy najpierw ustalić wysokość majątku osobistego każdego z małżonków, uwzględniając w obliczeniu zarówno zwroty, które przypadają na rzecz majątku osobistego bądź z pozostałego własnego majątku małżonka, bądź

z majątku współmałżonka, jako też zwroty, które z majątku osobistego należą się tym majątkom; wysokość zwrotu ocenia się według wartości z daty rozrachunku.

§ 2. Po ustaleniu w ten sposób majątku osobistego każdego z małżonków oraz po jego wyodrębnieniu, pozostałość stanowić będzie majątek dorobkowy małżonka.

§ 3. Z majątków dorobkowych obojga małżonków, jakie okażą się po odtrąceniu od każdego z nich jego obciążeń, tworzy się masę wspólną dorobku, który zostaje podzielony po połowie między małżonków lub ich spadkobierców.

Art. 29. Korzyści lub straty, jakich podczas trwania związku powszechnego doznały w swej wartości przedmioty majątku osobistego małżonka, zalicza się na rachunek tego majątku małżonka.

Art. 30. § 1. Darowiznę lub wyposażenie, uczynione łącznie przez małżonków ich dziecku, zalicza się, w braku odmiennych zastrzeżeń, w równych częściach na rachunek majątków dorobkowych małżonków, a co do nadwyżki — na rachunek ich majątków osobistych, w stosunku do ich wysokości.

§ 2. Darowiznę, uczynioną przez małżonka czy to współmałżonkowi, czy to dziecku, czy innej osobie, zalicza się na rachunek majątku osobistego darczyńcy.

Art. 31. § 1. Małżonek lub jego spadkobiercy odbierają w naturze przedmioty wchodzące w skład majątku osobistego.

§ 2. W razie zbycia, przed dokonaniem podziału, przedmiotu należącego do majątku osobistego małżonka, rzeczywistą cenę zbycia przyjmuje się za podstawę rozrachunku, chociażby cena ta przewyższała wartość przedmiotu w wykazie ustaloną.

§ 3. Jeżeli do majątku osobistego małżonka wchodziła gotowizna, należy przy podziale zaliczyć odpowiednią kwotę z ogólnego majątku małżonka na jego majątek osobisty.

Art. 32. Chociażby ustalona tytułem zwrotu należność, przypadająca od małżonka zmarłego na rzecz współmałżonka pozostałego przy życiu, nie mogła być w pełni uiszczona, współmałżonek poszkodowany nie może dochodzić sądownie różnicy.

Art. 33. Długi, jakie w chwili ustania rządu powszechnego obciążają małżonka, zalicza się przede wszystkim na rachunek jego majątku osobistego, jeżeli powstały one:

- 1) przed rządem powszechnym;
- 2) z czynów przestępnych lub z czynów, które rażąco naruszają obowiązki wynikające z małżeństwa;
- 3) z tytułu czynności prawnych, dotyczących własności majątku osobistego, oraz z tytułu kosztów procesu o nią.

Art. 34. Małżonek może zachować na swój udział przedmioty należące do majątku dorobkowego czy to jego własnego, czy to współmałżonka zmarłego; w razie sporu cenę przedmiotów ustala biegli; jeżeliby wartość zachowanych przedmiotów przewyższała udział małżonka, zapłaci on różnicę.

Art. 35. Jeżeli przypadająca małżonkowi pozostałemu przy życiu wartość udziału z dorobku łącznie z wartością części spadkowej po współmałżonku nie przewyższa tysiąca pięciuset złotych, małżonek ten może z mas dorobku i spadku zatrzymać najniezbędniejsze urządzenie domowe oraz konieczne do prowadzenia swego zawodu narzędzia pracy, a także warsztat pracy, chociażby przez to udział należny innym spadkobiercom miał ulec zmniejszeniu.

Art. 36. Jeżeli małżonek popełnił umyślne przestępstwo przeciw życiu współmałżonka i nie uzyskał przebaczenia, współmałżonek pozostanie przy własności całego swego majątku, a masę dorobku utworzy się tylko z majątku dorobkowego małżonka winnego.

Art. 37. Małżonek, który ukrył część majątku podlegającego działom, traci prawo do swego udziału z części ukrytej.

Art. 38. § 1. Jeżeli małżonek, przed przystąpieniem do ustalenia dorobku, zrzeknie się udziału w tej jego części, która pochodzi z majątku dorobkowego współmałżonka, współmałżonek będzie mógł niezależnie od zachowania swego majątku dorobkowego żądać połowy czystego majątku dorobkowego małżonka, który zgłosił zrzeczenie.

§ 2. Korzyść osiągnięta w ten sposób przez współmałżonka podlega ograniczeniom, stosującym się do darowizn i zapisów między małżonkami.

§ 3. Zrzeczenie się udziału w dorobku powinno być oświadczone w sposób przewidziany dla zrzeczenia się spadku.

Art. 39. § 1. W razie ustania rządu powszechnego wskutek śmierci małżonka, małżonek pozostały przy życiu obowiązany jest sporządzić wykaz majątku obojga małżonków.

§ 2. Jeżeli małżonek tego obowiązku nie dopełnił w ciągu sześciu miesięcy, a po zmarłym zostało dziecko wspólne, małżonek traci prawo użytkowania na majątku dziecka.

Art. 40. Każdy uczestnik działów może żądać wpisania na akcie małżeństwa wzmianki o ich dacie, składając uwierzytelniony akt działów w oryginale lub w uwierzytelnionym odpisie celem dołączenia go do zbioru dokumentów właściwej księgi aktów stanu cywilnego.

TYTUŁ II.

RZĄDY WYJĄTKOWE.

DZIAŁ I.

RZĄD PRZYMUSOWY.

Art. 41. Małżonkowie z mocy prawa podlegają rządowi rozdzielności w razie:

1) jeżeli małżeństwo zawiera osoba, która, nie mając zdolności do działań prawnych, nie otrzymała zgody przedstawiciela ustawowego na zawarcie małżeństwa, albo osoba, której ogłoszono upadłość;

2) jeżeli małżonek został ubezwłasnowolniony albo ogłoszono mu upadłość; w tych przypadkach rząd rozdzielności obowiązuje od daty wszczęcia postępowania o ubezwłasnowolnienie lub o ogłoszenie upadłości.

Art. 42. § 1. Sąd, na żądanie współmałżonka lub jego przedstawiciela ustawowego, ustanowi w zamian rządu dotychczasowego rząd rozdzielnosci, jeżeli stwierdzi, że w ramach rządu dotychczasowego małżonek nie daje rękojmi przestrzegania interesów współmałżonka lub rodziny.

§ 2. Takiej zmiany rządu można żądać w szczególności w razie, jeżeli małżonek:

1) jest niezdolny do prawidłowego zarządzania majątkiem wskutek swych ułomności fizycznych lub psychicznych;

2) jest ograniczony w zdolności do działań prawnych;

3) złośliwie utrudnia współmałżonkowi zarząd majątkiem, zwłaszcza odmawiając zgody na czynność prawną, która tej zgody wymaga;

4) dokonywa czynności prawnej bez wymaganej przez prawo zgody współmałżonka;

5) zarządza majątkiem w sposób rażąco nieprawidłowy albo rozrzutny, albo z zamiarem pokrzywdzenia małżonka lub rodziny;

6) zużywa przypadłe mu z majątku współmałżonka pożytki głównie w interesie własnym lub na inne cele niezgodne z dobrem rodziny;

7) mimo wezwania, nie przedstawia rachunku z zarządu lub z użycia majątku, nie daje zabezpieczenia lub nie dokonywa zwrotów, do których jest z mocy prawa obowiązany.

§ 3. Orzeczona przez sąd zmiana rządu obowiązuje małżonków od daty wszczęcia postępowania.

DZIAŁ II.

RZĄDY USTANAWIANE Z WOLI MAŁŻONKÓW.

R o z d z i a ł I.

Postanowienia ogólne.

Art. 43. § 1. Osoby wstępujące w związek małżeński mogą przez zgodne oświadczenie woli przyjąć rząd majątkowy odmienny od rządu powszechnego.

§ 2. Małżonkowie mogą podczas trwania małżeństwa zmienić za zobowiązaną zgodą dotychczasowy rząd na inny.

Art. 44. Nie można zmieniać rządu przymusowego, dopóki trwa przyczyna jego ustanowienia, w szczególności — dopóki nie zostanie przez sąd stwierdzone, że upadły zaspokoił swoich wierzycieli.

Art. 45. Nieważne jest ustanowienie rządu majątkowego, sprzecznego z zasadami rządów przewidzianych w niniejszym prawie.

Art. 46. § 1. Oświadczenie małżonków o ustanowieniu rządu odmiennego od rządu powszechnego albo o zmianie rządu dotychczasowego na inny powinno być, pod nieważnością, złożone w akcie notarialnym sporządzonym z osobistym udziałem obojga małżonków.

§ 2. Oświadczenie o zmianie rządu dotychczasowego wymaga nadto zatwierdzenia sądu.

§ 3. Sąd zatwierdza zmianę po wysłuchaniu małżonków i po stwierdzeniu jej zasadności.

Art. 47. § 1. Małżonkowie mogą powoływać się wobec osób trzecich na ustanowienie rządu majątkowego albo na jego zmianę dopiero po ich ujawnieniu w księdze rządów małżeńskich.

§ 2. To samo dotyczy orzeczeń sądowych w przedmiocie majątkowych stosunków małżeńskich.

Art. 48. Zmiana rządu czy to dobrowolna, czy przymusowa oraz inne czynności prawne małżonków nie mogą naruszać dotychczasowych praw wierzyciela do majątku małżonka; jednak małżonek, który nabył majątek współmałżonka, stanowiący zabezpieczenie praw jego wierzyciela, nie odpowiada ponad wartość nabytego majątku.

Art. 49. § 1. W razie zmiany rządu należy dokonać rozrachunku ostatecznego, z tytułu dotychczasowych stosunków majątkowych między małżonkami, według zasad rządu, któremu małżonkowie podlegali przed zmianą.

§ 2. Małżonek, którego część udziału została po dokonanym rozrachunku w ręku współmałżonka, może żądać jej zabezpieczenia do czasu wypłaty.

Art. 50. Zastrzeżenie na rzecz małżonka udziału przewyższającego połowę masy, jaka ulegnie podziałowi przy ustaniu rządu majątkowego, nie może naruszyć części obowiązkowej spadkobierców zmarłego współmałżonka.

Art. 51. Przy wszystkich rządach majątkowych stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego co do:

- 1) dowodu własności majątku małżonków;
- 2) zakazu zbywania i oddawania w zastaw bez zgody współmałżonka przedmiotów pierwszej potrzeby;
- 3) sądowego ustalenia wysokości udziału małżonków w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny;
- 4) sposobu wpłacania do rąk jednego z małżonków tego ich udziału;
- 5) praw małżonka zachowania w naturze na swój udział niektórych przedmiotów wspólnego użytku, zajętych przez wierzyciela współmałżonka.

R o z d z i a ł II.

Rząd rozdzielności.

Art. 52. § 1. Przy rządzie rozdzielności każdy z małżonków zachowuje własność i użytkowanie swego majątku oraz zarząd nim.

§ 2. Do zarządu majątkiem współmałżonka stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego.

Art. 53. § 1. Zaległe świadczenia małżonka na utrzymanie rodziny stanowią jego dług wobec współmałżonka; nadwyżka wpłacona ponad prawny udział małżonka stanowi jego wierzytelność wobec współmałżonka.

§ 2. Małżonek nie może jednak dochodzić z tego tytułu od współmałżonka wierzytelności za okres powyżej ostatniego roku; wierzytelność ta jest niezbywalna i nie przechodzi na spadkobierców.

R o z d z i a ł III.

Rząd wspólności.

Art. 54. § 1. Przy rządzie wspólności, cały majątek obojga małżonków, zarówno należący do nich przed ustanowieniem tego rządu, jak i nabyty podczas jego trwania, jest, z wyjątkiem majątku osobistego, wspólną własnością małżonków.

§ 2. Majątek osobisty stanowi własność małżonka, na którego rzecz z woli stron lub z mocy prawa jest zastrzeżony.

§ 3. Nie można rozporządzać udziałem w majątku wspólnym ani zajmować tego udziału, dopóki trwa rząd wspólności.

Art. 55. Stanowią majątek osobisty z mocy prawa:

1) narzędzia osobistej pracy oraz przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna, bez względu na ich pochodzenie;

2) prawa osobiste małżonka, jako to: prawo autorskie, prawo wynalazcy, prawa na wzorach użytkowych i zdobniczych, prawa alimentarne, prawa służące z tytułu naprawienia doznanej osobistej szkody;

3) majątek z mocy ustawy niezbywalny.

Art. 56. Stanowi majątek osobisty domniemany:

1) majątek nabyty w zamian dotychczasowego majątku osobistego;

2) przyrost wartości majątku osobistego.

Art. 57. Stanowi majątek wspólny domniemany:

1) dochód z własnej pracy i staranności małżonka;

2) dochód z jego majątku osobistego.

Art. 58. W razie wątpliwości majątek uznaje się za wspólny.

Oddział 1. Zarząd i rozrządzanie majątkiem wspólnym.

Art. 59. § 1. Zarząd majątkiem wspólnym należy do każdego z małżonków.

§ 2. Można zastrzec oddanie zarządu jednemu z małżonków; jeżeli nie wymieniono, któremu z nich, domniemywa się, że zarząd majątkiem wspólnym należy do męża.

Art. 60. Jeżeli każdy z małżonków ma prawo zarządu, obowiązani są oni porozumiewać się przed dokonaniem ważniejszej czynności zarządu, chyba że jej niewykonanie natychmiastowe groziłoby znaczną szkodą.

Art. 61. § 1. Zarząd majątkiem wspólnym powinien być wykonywany w interesie rodziny.

§ 2. Zarząd powinien być prawidłowy; w szczególności, po pokryciu z dochodów z tego źródła kosztów zarządu oraz ciężarów publicznych i prywatnych majątku wspólnego, należy pokrywać ciężary utrzymania rodziny, a pozostały dochód umieszczać korzystnie dla powiększenia majątku wspólnego.

Art. 62. Małżonek uprawniony do zarządu nie może bez zgody współmałżonka wyrażonej na piśmie rozrządzać majątkiem wspólnym, w szczególności:

1) zbywać ani obciążać nieruchomości oraz wierzytelności hipotecznych;

2) zaciągać pożyczek i zobowiązań wekslowych, chyba na utrzymanie rodziny;

3) czynić darowizn, chyba że chodzi o zwyczajowe podarki;

4) zrzekać się spadku;

5) zawierać umów o dożywocie;

6) wypuszczać nieruchomości w najem lub w dzierżawę na czas powyżej lat dziesięciu.

Art. 63. § 1. Jeżeli współmałżonek odmawia zgody albo też nie ma możliwości oświadczenia swej woli, sąd udzieli małżonkowi zezwolenia na daną czynność, skoro uzna, że względ na dobro rodziny lub na bezpieczeństwo majątku wspólnego nie stoi temu na przeszkodzie.

§ 2. Sąd może uzależnić udzielenie zezwolenia od dostatecznego zabezpieczenia praw współmałżonka.

Art. 64. Małżonek, będący przedstawicielem ustawowym współmałżonka, nie jest obowiązany do uzyskiwania zezwolenia sądu w przypadkach powyżej wymienionych.

Art. 65. § 1. Jeżeli czynności prawnej, która wymaga zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, dokonano bez tej

zgody lub bez tego zezwolenia, małżonek w swych prawach pominięty może w ciągu trzech miesięcy od dowiedzenia się o dokonanej czynności, a najpóźniej w rok od jej dokonania, żądać jej unieważnienia.

§ 2. Nie można żądać unieważnienia czynności prawnej pod tytułem odpłatnym, jeżeli nabywca działał w dobrej wierze co do tego, że zgoda nie była potrzebna, albo że została dana należycie.

Art. 66. Małżonek uprawniony do zarządu może żądać odebrania współmałżonkowi prawa zarządu majątkiem wspólnym, jeżeli ten współmałżonek:

- 1) wykonywa zarząd w sposób rażąco sprzeczny z interesem rodziny, albo
- 2) wskutek ułomności fizycznych lub psychicznych jest niezdolny do prawidłowego wykonywania zarządu.

Art. 67. Małżonek nie mający prawa zarządu może w powyższych przypadkach, uzasadniających żądanie odebrania współmałżonkowi zarządu, żądać zamiany rządu dotychczasowego na rząd rozdzielności.

Oddział 2. Zarząd i rozrządzanie majątkiem osobistym.

Art. 68. Zarząd i rozrządzanie majątkiem osobistym należą do jego właściciela.

Art. 69. Do zarządu majątkiem osobistym współmałżonka stosuje się odpowiednio przepisy rządu powszechnego.

Art. 70. Jeżeli majątek wspólny nie wystarcza na pokrycie ciężarów utrzymania rodziny, małżonkowie obowiązani są do świadczeń uzupełniających z majątku osobistego, w stosunku do jego wysokości.

Oddział 3. Długi oraz ciężary.

A. Odpowiedzialność wobec wierzycieli

Art. 71. § 1. Małżonek odpowiada wobec wierzyciela zarówno z majątku osobistego, jak i z majątku wspólnego w czę-

ści, w jakiej ma prawo uczestniczyć przy podziale masy wspólnej, za swe zobowiązania powstałe:

- 1) przed ustanowieniem rządu wspólności;
- 2) podczas trwania rządu wspólności, prócz zobowiązań wyszczególnionych w artykule następnym.

§ 2. Wierzyciel może kierować egzekucję do poszczególnych przedmiotów majątku wspólnego w części, w jakiej małżonek będący dłużnikiem ma prawo uczestniczyć przy podziale masy wspólnej.

Art. 72. Małżonek odpowiada wobec wierzyciela wyłącznie z majątku osobistego za swe zobowiązania;

- 1) dotyczące majątku osobistego;
- 2) umową wyraźnie ograniczone do odpowiedzialności z tego majątku;
- 3) zaciągnięte bez prawem wymaganej zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, chyba że wierzyciel był w dobrej wierze co do tego, że zgoda nie była potrzebna, albo że została dana należycie.

Art. 73. § 1. Odpowiedzialność małżonka za zobowiązanie, zaciągnięte przezeń bez prawem wymaganej zgody współmałżonka lub bez zezwolenia sądu, ogranicza się wobec wierzyciela złej wiary, nawet po ustaniu rządu wspólności, jedynie do wartości majątku, który był majątkiem osobistym.

§ 2. Ograniczenie to nie uwłącza roszczeniu wierzyciela z tytułu niesłusznego z bogacenia.

Art. 74. Jeżeli przedmiot należący do majątku wspólnego został, w poszukiwaniu należności wierzyciela jednego z małżonków, sprzedany przez egzekucję, kwota, przypadła z tej sprzedaży drugiemu małżonkowi, stanowi jego majątek osobisty do wysokości sumy, jaka została użyta na zaspokojenie wierzyciela, który prowadził egzekucję.

B Rozrachunki między małżonkami

Art. 75. Na majątku osobistym małżonka ciążyą jego zobowiązania powstałe:

- 1) przed ustanowieniem rządu wspólności;

- 2) z czynów niedozwolonych;
- 3) z tytułu czynności prawnych, dotyczących własności majątku osobistego, oraz z tytułu kosztów procesu o nią;
- 4) z tytułu szkody spowodowanej przez czynność małżonka, przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, albo przez zarząd nim rażąco rozrzutny lub rażąco niedbały, albo z zamiarem pokrzywdzenia współmałżonka;
- 5) z tytułu zaległych należności wobec majątku wspólnego.

Art. 76. Jeżeli małżonkowie łącznie wyposażyli swe dziecko lub uczynili na jego rzecz darowiznę, uważa się, w braku odmiennych zastrzeżeń, że dokonali tego z majątku wspólnego, a co do nadwyżki — ze swych majątków osobistych, w stosunku do ich wysokości.

Art. 77. § 1. Jeżeli małżonek użył środków majątku osobistego na rzecz majątku wspólnego lub środków majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego, powinien z majątku zubożonego zwrócić wartość środków, które użył.

§ 2. Małżonek może w czasie trwania rządu wspólności żądać zwrotu do majątku wspólnego środków, użytych z tego majątku przez współmałżonka na rzecz majątku osobistego; roszczenia te nie mogą być przenoszone na osobę trzecią; mogą być sądownie dochodzone tylko w przypadkach, gdy prawo pozwala małżonkowi na dochodzenie swych należności od współmałżonka w czasie trwania małżeństwa.

Art. 78. Jeżeli małżonek, obowiązany do zwrotu na rzecz majątku wspólnego, w ciągu roku od wezwania go przez współmałżonka, pomimo możliwości nie uczyni zadość swemu obowiązkowi, współmałżonek może sądownie żądać ustanowienia rządu rozdzielności.

Art. 79. Małżonek nie może żądać od współmałżonka zwrotów z majątku osobistego na rzecz majątku wspólnego ani z majątku wspólnego na rzecz osobistego, jeżeli należność powstała przed trzema laty i nie jest stwierdzona dowodami na piśmie, albo jeżeli w tym czasie małżonek nie wystąpił przed sąd o ustanowienie rządu rozdzielności.

Oddział 4. Podział majątku wspólnego.

Art. 80. § 1. Z chwilą ustania rządu wspólności majątek wspólny, jaki okaże się po odtrąceniu jego obciążeń, przechodzi po połowie na wyłączną własność każdego z małżonków lub jego spadkobierców.

§ 2. Udział, jaki małżonkowi przypada z majątku wspólnego, nie wpływa na prawa spadkowe małżonka po współmałżonku.

Art. 81. Chociażby ustalona przy rozrachunku ostatecznym należność, przypadająca od małżonka zmarłego na rzecz współmałżonka pozostałego przy życiu, nie mogła być w pełni uiszczona ani z majątku wspólnego, ani z majątku osobistego, współmałżonek poszkodowany nie może dochodzić sądownie różnicy.

Art. 82. Jeżeli podziału majątku wspólnego dokonano przed spłaceniem ciążących na nim zobowiązań wspólności, każdy z małżonków odpowiada wobec wierzyciela do wysokości otrzymanego udziału, o ile z innego tytułu nie ponosi odpowiedzialności w szerszym zakresie.

Art. 83. Do podziału majątku wspólnego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o podziale dobrotku, dotyczące:

- 1) spisu majątku obojga małżonków;
- 2) skutków przestępstwa przeciw życiu współmałżonka;
- 3) ukrycia majątku dzielonego;
- 4) wyłączenia z podziału niektórych przedmiotów;
- 5) zachowania jako też wyboru przedmiotów, które z ramienia małżonka lub zmarłego współmałżonka weszły do majątku dzielonego;
- 6) zatrzymania przez małżonka niektórych przedmiotów w razie, gdy jego udział łącznie z częścią spadkową nie przekracza tysiąca pięciuset złotych;
- 7) wpisu na akcie małżeństwa o dacie podziału.

Art. 84. Można zastrzec:

- 1) wyłączenie niektórych przedmiotów lub niektórych rodzajów majątku z majątku wspólnego albo z majątku osobistego domniemanego;

2) podział majątku wspólnego w częściach nierównych; jeżeli jednak do spadku po zmarłym małżonku przychodzi zstępni, część przypadająca małżonkowi pozostałemu przy życiu nie może przewyższać trzech czwartych.

Art. 85. Zastrzeżony podział w częściach nierównych należy odpowiednio stosować do oznaczenia kwoty, która, przy podziale sumy otrzymanej z egzekucji na przedmiocie majątku wspólnego, staje się majątkiem osobistym małżonka, nie będącego dłużnikiem.

R o z d z i a ł IV.

Rząd wspólności dorobku.

Art. 86. Przy rządzie wspólności dorobku każdy z małżonków zachowuje własność majątku osobistego i zarząd nim; majątek dorobkowy stanowi wspólną własność obojga małżonków.

Art. 87. § 1. Przepisy rządu wspólności stosuje się odpowiednio do rządu wspólności dorobku z tym jednak wyjątkiem, że w braku odmiennych zastrzeżeń, skład majątku dorobkowego oraz majątku osobistego ocenia się według przepisów rządu powszechnego o majątku dorobkowym oraz osobistym.

§ 2. Postanowienia rządu wspólności o majątku osobistym z mocy prawa obowiązują również przy rządzie wspólności dorobku.

R o z d z i a ł V.

Rząd wyłączności.

Art. 88. § 1. Przy rządzie wyłączności każdy z małżonków zachowuje własność swego majątku.

§ 2. Zarząd i prawo do pożytków z całego majątku obojga małżonków, z wyjątkiem majątku zastrzeżonego, należy do jednego z małżonków.

§ 3. Domniemywa się, w braku odmiennego zastrzeżenia, że zarząd i prawo do pożytków z majątku niezastrzeżonego należą do męża.

Art. 89. § 1. Postanowienia rządu wspólności o składzie majątku osobistego z mocy prawa oraz majątku osobistego domniemanego stosuje się odpowiednio do majątku zastrzeżonego.

§ 2. Dochód małżonka z własnej pracy i staranności stanowi jego majątek zastrzeżony z mocy prawa.

Art. 90. W razie wątpliwości domniemywa się, że majątek jest niezastrzeżony.

Art. 91. Do zarządu majątkiem niezastrzeżonym stosuje się odpowiednio postanowienia rządu wspólności o zarządzie majątkiem wspólnym wykonywanym przez jednego z małżonków.

Art. 92. Małżonek nie może zobowiązywać współmałżonka z tytułu swego uprawnienia do zarządu jego majątkiem niezastrzeżonym.

Art. 93. Małżonek, mający prawo do pożytków z majątku niezastrzeżonego, powinien je wykonywać dla dobra rodziny.

Art. 94. Małżonek, na którego majątku niezastrzeżonym współmałżonek ma prawo do pożytków, może odeń żądać zabezpieczenia swego majątku niezastrzeżonego, jeżeli mu grozi istotne niebezpieczeństwo.

Art. 95. Małżonek, któremu sądownie odebrano zarząd majątkiem niezastrzeżonym, utracą prawo do pożytków.

Art. 96. Małżonek, który ma zarząd i prawo do pożytków, obowiązany jest wobec współmałżonka do zdania rachunku z zarządu jego majątkiem niezastrzeżonym i z użycia tego majątku, przy czym jednak obowiązek ten ustaje co do okresu powyżej roku od daty zażądania rachunku.

Art. 97. Do zarządu majątkiem zastrzeżonym stosuje się odpowiednio postanowienia rządu wspólności o zarządzie majątkiem osobistym.

Art. 98. Jeżeli dochody majątku niezastrzeżonego nie wystarczają na pokrycie wydatków, które go obciążają według zasad prawidłowego zarządu, małżonkowie są obowiązani do świadczeń uzupełniających z majątku zastrzeżonego w stosunku do jego wysokości.

Art. 99. § 1. Majątek niezastrzeżony, na którym współmałżonek ma prawo do pożytków, nie podlega egzekucji, dopóki prawo to trwa, chyba że zobowiązanie powstało:

- 1) przed jego ustanowieniem;
- 2) za zgodą współmałżonka mającego prawo do pożytków;
- 3) z tytułu wykonywania zawodu lub prowadzenia przedsiębiorstwa:

- 4) z tytułów prawnopublicznych, jeżeli obciążają majątek niezastrzeżony;

- 5) z niesłusznego zubożenia lub z czynów niedozwolonych.

§ 2. W przypadkach, w których egzekucja jest dopuszczalna, nie uwzględnia się prawa małżonka do pożytków.

Art. 100. § 1. Każdy z małżonków, z ustaniem rządu wyłączności, otrzymuje zwrot swej własności po dokonaniu rozrachunku ostatecznego co do stanu majątków niezastrzeżonych.

§ 2. Małżonek, któremu z jego winy zostanie odebrany zarząd majątkiem niezastrzeżonym, będzie obowiązany zwrócić współmałżonkowi pożytki z jego majątku za rok ostatni nie zużyte zgodnie z zasadami prawidłowego zarządu.

Art. 101. Małżonek, mający zarząd i prawo do pożytków, odpowiada wobec współmałżonka za braki lub straty niezastrzeżonego majątku współmałżonka, tak jak użytkownik.

TYTUŁ III.

MAJĄTEK ZAPASOWY.

Art. 102. Majątek zapasowy jest przeznaczony na utrzymanie rodziny w przypadku, gdyby małżonkowie nie mieli innych na ten cel środków.

Art. 103. § 1. Majątek zapasowy mogą ustanowić:

- 1) małżonek ze swego majątku;
- 2) małżonkowie z majątku wspólnego;
- 3) osoba trzecia z majątku, który daruje lub zapisuje jednemu z małżonków albo im obojgu.

§ 2. Majątek zapasowy może być ustanowiony również po ustaniu małżeństwa, jeżeli na małżonku ciąży obowiązek utrzymania rodziny założonej przez zawarcie poprzedniego małżeństwa.

Art. 104. Majątek zapasowy podlega rządowi majątkowemu obowiązującemu małżonków, z uwzględnieniem zasad, zawartych w artykułach poniższych.

Art. 105. Majątek zapasowy może być ustanowiony z wolnych od obciążeń lub od ograniczeń w rozrządzaniu:

- 1) nieruchomości, mającej własną księgę wieczystą;
- 2) wierzytelności hipotecznej;
- 3) papierów procentowych, odpowiadających warunkom bezpieczeństwa prawnego.

Art. 106. Papiery procentowe muszą być przechowywane w instytucji kredytowej, którą wskaże rozporządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 107. Dochody majątku zapasowego nie podlegają przepisom o majątku zapasowym.

Art. 108. Wartość całego majątku zapasowego na rzecz jednej rodziny nie może przewyższać przy jego ustanowieniu piętnastu tysięcy złotych.

Art. 109. § 1. Majątek zapasowy nie może być w czasie małżeństwa zbywany ani obciążany, z wyjątkiem przypadków poniżej przewidzianych; nie może on być też oddawany w najem lub w dzierżawę na czas powyżej lat dziesięciu.

§ 2. Majątek zapasowy nie podlega egzekucji na rzecz wierzycieli małżonków.

Art. 110. Ustanowienie majątku zapasowego nie może naruszać dotychczasowych praw wierzycieli do tego majątku.

Art. 111. Osoba trzecia, ustanawiająca majątek zapasowy, może zastrzec, że w razie wcześniejszej śmierci obdarowanego przez nią małżonka i jego zstępnych, majątek ten, wolny od ograniczeń, wróci do ustanawiającego.

Art. 112. Ustanowienie majątku zapasowego przez osobę, która w ciągu dwóch następnych lat okazała się niewypłacalną lub której w tym czasie ogłoszono upadłość, jest nieważne.

Art. 113. Ustanowienie majątku zapasowego wymaga:

- 1) złożenia oświadczenia w formie aktu notarialnego, chyba że nastąpiło w rozporządzeniu ostatniej woli;
- 2) wpisu w księdze rządów małżeńskich.

Art. 114. Majątek uzyskuje charakter zapasowego z chwilą dokonania o tym wpisu w księdze rządów małżeńskich.

Art. 115. Jeżeli przedmiotem majątku zapasowego są papiery procentowe, wpis w księdze rządów małżeńskich nastąpi dopiero po złożeniu zaświadczenia o przyjęciu ich na przechowanie przez instytucję kredytową.

Art. 116. Ustanowienie majątku zapasowego będzie uwidocznione we właściwej księdze wieczystej.

Art. 117. Majątek traci charakter zapasowego w razie:

- 1) śmierci jego właściciela;
- 2) zezwolenia sądu na użycie majątku na cele utrzymania rodziny.

Art. 118. Majątek zapasowy może być zbyty lub obciążony tylko za zezwoleniem sądu i to jedynie w przypadkach następujących:

- 1) jeżeli małżonkowie znajdują się w zupełnej, trwalej nieemożności pokrywania ciężarów utrzymania rodziny;
- 2) jeżeli chodzi o wyposażenie jedynego dziecka, albo ostatniego z dzieci jeszcze nie wyposażonego, a ze względu na wiek rodziców nie można oczekiwać nowego potomstwa.

Art. 119. Majątek zapasowy może być zbyty za zezwoleniem sądu, jeżeli, ze względu na bezpieczeństwo lub oczywistą korzyść majątku zapasowego, zaleca się zmiana jego dotychczasowego umieszczenia.

Art. 120. Można za zezwoleniem sądu obciążyć nieruchomości majątku zapasowego, jeżeli w braku innych środków obciążenie to jest konieczne do jej podtrzymania.

Art. 121. § 1. Wypłata majątku zapasowego, podlegającego obowiązкови umieszczenia go nadal w tym charakterze, może być dokonana tylko do instytucji kredytowej, upoważnionej do przechowywania papierów procentowych majątku zapasowego.

§ 2. Wykreślenie w księdze wieczystej wpisu, dotyczącego majątku zapasowego, może nastąpić tylko za upoważnieniem sądu.

Art. 122. § 1. Majątek, który nie utracił charakteru zapasowego, powinien być w przypadku zbycia lub wypłaty natychmiast umieszczony w sposób przepisany dla ustanowienia majątku zapasowego.

§ 2. Zamianę zatwierdza sąd.

Art. 123. § 1. Mogą żądać unieważnienia zbycia lub zamiany majątku zapasowego, sprzecznych z przepisami prawa:

- 1) współmałżonek;
- 2) dziecko pełnoletnie;
- 3) przedstawiciel ustawowy dziecka małoletniego;
- 4) osoba trzecia, która ustanowiła majątek zapasowy.

§ 2. Nie można żądać unieważnienia po upływie roku od dokonania zbycia lub zamiany.

Art. 124. Jeżeliby małżonek, do którego należy zarząd majątkiem zapasowym, niszczył majątek albo zużywał jego dochody w ten sposób, że powstawałaby stosunkowo znaczna zaległość w opłacie publicznych należności z tego majątku, współmałżonek lub interesowana w tych opłatach władza publiczna albo władza opiekuńcza może żądać odebrania małżonkowi zarządu majątkiem zapasowym, a w razie potrzeby, również mianowania innego zarządcy.

Art. 125. Jeżeli po śmierci małżonka, który był właścicielem lub współwłaścicielem majątku zapasowego, pozostają małoletnie dzieci małżonków, sąd, na wniosek pozostałego przy życiu małżonka albo jednego z dzieci pełnoletnich, albo opieki

dziecka małoletniego, może nakazać utrzymanie majątku zapasowego w dotychczasowym charakterze, jednak nie dłużej, jak do czasu dojścia najmłodszego dziecka małoletniego do lat.

Art. 126. § 1. Jeżeli majątek zapasowy stanowi współwłasność małżonka pozostałego przy życiu, a nie ma wspólnych dzieci małoletnich, sąd, na żądanie tego małżonka, może, o ile to nie zmniejsza części obowiązkowej spadkobierców małżonka zmarłego, przedłużyć utrzymanie majątku zapasowego w dotychczasowym charakterze.

§ 2. Gdyby małżonek wstąpił w ponowny związek małżeński, majątek zapasowy nie będzie mógł nadal zachować dotychczasowego charakteru.

TYTUŁ IV.

KSIĘGI RZĄDÓW MAŁŻEŃSKICH.

Art. 127. § 1. Każdy z małżonków może żądać ujawnienia przez wpis do księgi rządów małżeńskich swych stosunków majątkowych, których moc wobec osób trzecich prawo uzależnia od tego ujawnienia.

§ 2. Małżonek, żądający wpisu, powinien przedstawić projekt jego treści.

Art. 128. Sąd zarządza wpis po stwierdzeniu, że przedstawione mu dokumenty co do formy i treści odpowiadają przepisom prawa oraz uzasadniają żądanie wpisu.

Art. 129. Wpisu dokonywa się w księdze sądu grodzkiego miejsca zamieszkania małżonków.

Art. 130. Dokumenty, będące podstawą wpisu, przechowywane w osobnych aktach, stanowiących załączniki księgi rządów małżeńskich.

Art. 131. § 1. W razie zmiany zamieszkania małżonków należy wpis wraz z załączonymi do niego dokumentami przynieść do właściwego sądu.

§ 2. Małżonkowie, po upływie trzech miesięcy od zmiany zamieszkania, nie mogą powoływać się wobec osób trzecich

na wpis, dokonany w księdze sądu poprzedniego zamieszkania; nie dotyczy to wpisu o rządzie przymusowym z mocy prawa ani o ustanowieniu majątku zapasowego.

Art. 132. § 1. Jeżeli ustanowienie rządu lub zmiana prawna w stosunkach majątkowych małżonków nastąpiły z mocy prawa lub na skutek orzeczenia sądowego, sąd dokona wpisu z urzędu po otrzymaniu zawiadomienia.

§ 2. Sądy oraz właściwe urzędy przesyłają zawiadomienie najpóźniej w ciągu dwóch tygodni od dnia prawomocnego orzeczenia lub od zajścia okoliczności, stanowiących podstawę zarządzenia wpisu.

Art. 133. W przypadkach, w których prawo nakazuje przesłanie z urzędu zawiadomień celem dokonania wpisu, wolno każdemu z małżonków żądać wpisu również na podstawie złożonych sądowi dokumentów.

Art. 134. O wpisie będzie z urzędu uczyniona wzmianka na akcie małżeństwa.

Art. 135. § 1. Księga rządów małżeńskich jest jawna.

§ 2. Każdy może żądać wydania mu z księgi wyciągu, a także zaświadczenia, że w niej nie ma wpisu, o który chodzi.

§ 3. Dokumenty, stanowiące załącznik do wpisu, są dostępne dla osób trzecich tylko za zezwoleniem sądu.

§ 4. Władze mogą dla celów informacyjnych ogłaszać drukiem wykaz nazwisk osób, których stosunki majątkowe ujawniono w księgach.

Art. 136. Każdy z małżonków może na podstawie zaświadczenia z księgi rządów małżeńskich ujawnić w księdze wieczystej rząd, któremu małżonkowie podlegają.

Art. 137. Przepisy szczegółowe o urządzeniu ksiąg rządów małżeńskich oraz o postępowaniu w przedmiocie wpisów wyda Minister Sprawiedliwości.

SPIS RZECZY.

	Art.	Str.
Przedmowa		3—4
Wyciąg z projektu prawa małżeńskiego osobowego . .		7—9

P R O J E K T PRAWA MAŁŻEŃSKIEGO MAJĄTKOWEGO.

TYTUŁ I. Rząd powszechny	1—40	11—19
<i>Dział I.</i> Zasady ogólne	1—5	11—12
<i>Dział II.</i> Dowód własności	6—11	12—14
<i>Dział III.</i> Zarząd i rozrządzanie majątkiem . . .	12—26	14—16
<i>Dział IV.</i> Podział dorobku	27—40	16—19
TYTUŁ II. Rządy wyjątkowe.	41—101	19—31
<i>Dział I.</i> Rząd przymusowy	41—42	19—20
<i>Dział II.</i> Rządy ustanawiane z woli małżonków .	43—101	20—31
Rozdział I. Postanowienia ogólne . . .	43—51	20—22
Rozdział II. Rząd rozdzielnosci	52—53	22
Rozdział III. Rząd wspólności , , . . .	54—85	23—29
Oddział 1. Zarząd i rozrządzanie ma- jątkiem wspólnym	59—67	23—25
Oddział 2. Zarząd i rozrządzanie ma- jątkiem osobistym	68—70	25
Oddział 3. Długi oraz ciężary	71—79	25—27
Oddział 4. Podział majątku wspólnego .	80—85	28—29
Rozdział IV. Rząd wspólności dorobku. .	86—87	29
Rozdział V. Rząd wyłączności	88—101	29—31
TYTUŁ III. Majątek zapasowy	102—126	31—35
TYTUŁ IV. Księgi rządów małżeńskich	127—137	35—36

„Komisja Kodyfikacyjna” ukazuje się zeszytami w miarę nagromadzonego materiału.

Ogólnego zbioru Nr 93.

Wydawnictwo urzędowe Komisji Kodyfikacyjnej, Mokotowska 14.
Skład Główny: Kasa im. Mianowskiego, Pałac Staszica.

Drukarnia Państwowa, Warszawa, Miodowa 22, tel. 11-76-90.

Druk ukończono dnia 20 grudnia 1937.